

IKOS

Konserwacja Dziel Sztuki dr Małgorzata Dawidiuk, Ostrów 541, 37-700 Przemyśl

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
z/s w Przemyślu - DELEGATURA w Krośnie

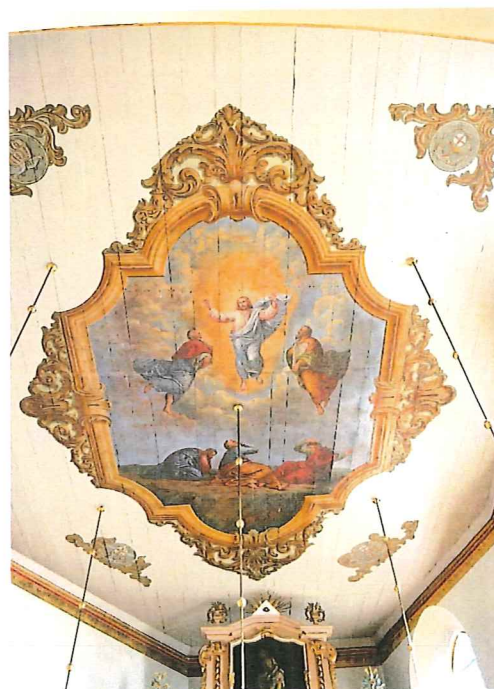
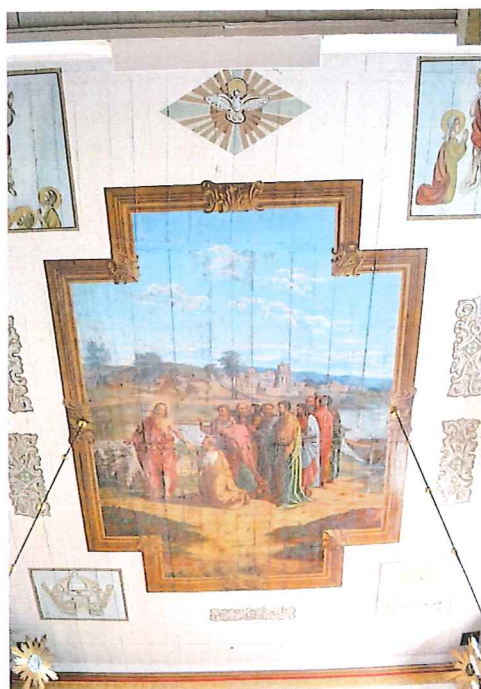
załącznik do pisma - postanowienia - decyzji

znak: 2-IRN.5144.52.2023

data: 25.09.2023 podpis: [signature]

PARAFIA RZYMSKOKATOLICKA PW. ŚW PIOTRA I PAWŁA W NOWYM ŻMIGRODZIE

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
NA WYKONANIE POLICHROMII NA STROPIE NAWY I PREZBITERIUM
W KOŚCIELE PW. ŚW. PIOTRA I PAWŁA W NOWYM ŻMIGRODZIE

OPRACOWANIE:
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
DR MAŁGORZATA DAWIDIUK
OSTRÓW 541
37-700 PRZEMYŚL

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW z/s w PRZEMYŚLU
DELEGATURA w KROŚNIE

Data
wpływu 2023 -09- 21

L. dz. U-P-1364-2023

Podpis [signature]

30

Konserwacja Dziel Sztuki
dr Małgorzata Dawidiuk
Ostrów 541, 37-700 Przemyśl
tel. 512 263 921
REGON 030810342 NIP 539-113-48-58

[signature]

Przemyśl 2023 rok

UOZ

AAA210280

TYP OBIEKTU	POLICHROMIA NA STROPACH NAWY I PREZBITERIUM
MIEJSCE	KOŚCIÓŁ PW. ŚWIĘTYCH PIOTRA I PAWŁA W NOWYM ŻMIGRODZIE
AUTOR	NIEZNANY
CZAS POWSTANIA	1888 r.(?)
TECHNIKA	TEMPEROWA TŁUSTA(?)
WŁAŚCICIEL	PARAFIA RZYMSKOKATOLICKA PW. ŚWIĘTYCH PIOTRA I PAWŁA W NOWYM ŻMIGRODZIE

I. HISTORIA

Świątynia została wzniesiona w XV wieku z kamienia na rzucie poziomym gotyckim z przyporami. Budowla była kilkakrotnie niszczona. Po raz pierwszy kościół został uszkodzony podczas szturm Nowego Żmigrodu przez wojska węgierskie w 1474 roku. Wiadomo, że zostało w tym czasie zrabowane wyposażenie wnętrza. W 1522 i 1577 roku świątynia spłonęła podczas wielkich pożarów Nowego Żmigrodu. Po pożarze w 1694 roku zachowały się tylko same mury kościoła. W dniu 17 kwietnia 1843 roku świątynia ponownie spaliła się razem z większością zabudowań Nowego Żmigrodu. Ponownie odbudowana po pożarach, została konsekrowana 28 czerwca 1857 roku przez biskupa przemyskiego Franciszka Ksawerego Wierzchlejskiego. Kolejny remont został przeprowadzony po uszkodzeniu kościoła podczas II wojny światowej. Remont przeprowadził administrator i proboszcz parafii, błogosławiony ksiądz Władysław Findysz. Wyposażenie wnętrza reprezentuje styl późnobarokowy. Szczególnie cenne są elementy gotyckie: kamienna chrzcielnica oraz portal. W kaplicy bocznej Najświętszej Maryi Panny Bolesnej w ołtarzu są umieszczone relikwie błogosławionego księdza Władysława Findysza, beatyfikowanego w dniu 19 czerwca 2005 roku w Warszawie jako pierwszego męczennika władzy komunistycznej w Polsce. Ostatnia odnowienie ołtarza wykonane w latach 60 XXw.

II. OPIS ZABYTKU

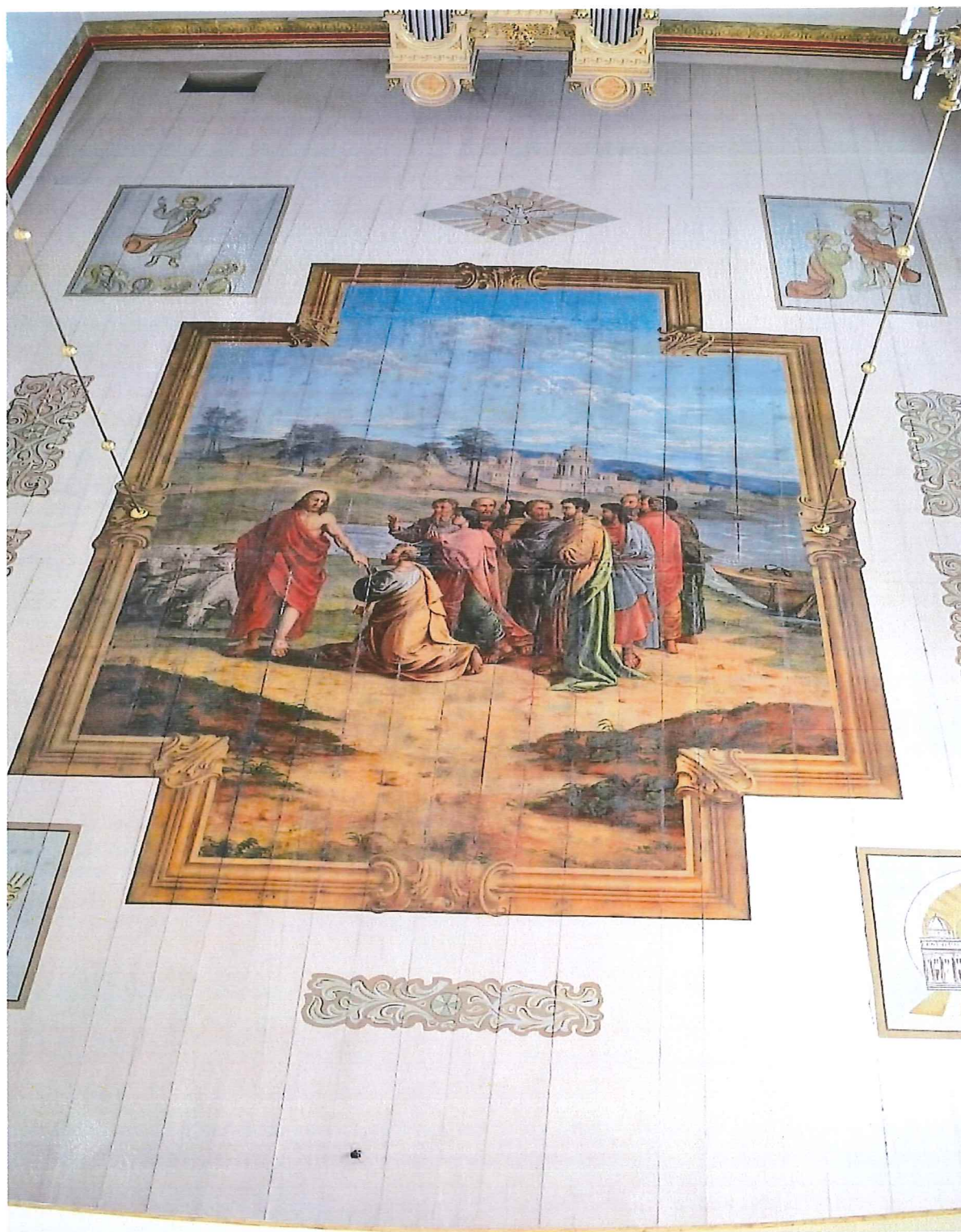
Wnętrze kościoła składa się z prostokątnej nawy i nieco węższego prezbiterium zamkniętego trójbocznie. Oba wnętrza nakryte są stropem. Prezbiterium od nawy dzieli półkolisty łuk tęczowy.

Polichromia na stropach ma charakter figuralny i ornamentalny. Głównym elementem są sceny figuralne – jedna na każdym stropie, ujęte w dekoracyjną historyzującą ramę malowaną w sposób iluzjonistyczny.

Nawa

Centralnym motywem stropu jest wielofiguralna kompozycja przedstawiająca scenę „Ukazania się Jezusa uczniom w Galilei i powołania św. Piotra”, o której wspomina Ewangelia Św. Jana. Kompozycja ujęta jest w prostokątną ramę o prostokątnie wciętych narożach, na zakończeniach których stylizowany liść akantu. Na listwach ramy, na osiach pionowych i poziomych stylizowane szerokie liście akantu. Scena ukazana została w pejzażu, nad brzegiem morza. W tle widać zabudowania Galilei. Na pierwszym planie piaszczysty brzeg, ujęty po bokach ciemniejszymi, ziemnymi nasypami z roślinnością, co daje wrażenie, że widz ogląda scenę ze ścieżki prowadzącej na brzeg. W centrum kompozycji ukazanych jest jedenastu Apostołów i Jezus. Na przedzie uczniów klęczy św. Piotr, trzymający duży klucz. Zwrócony jest w lewo, ku Nauczycielowi, który wskazuje na niego, a drugą ręką, nieco cofniętą pokazuje stojące za Nim stado owiec (jest to odwołanie do słów Jezusa skierowane do św. Piotra „Paś owce moje!"). Pozostali uczniowie stoją w zróżnicowanych pozach, rozmawiając ze sobą lub przyglądając się wydarzeniu z niedowierzaniem – kilku wyciąga rękę w kierunku Zbawiciela, jakby chcieli Go dotknąć. Ubrani są w zróżnicowane pod względem koloru szaty i płaszcze: ugier, błękit, błada czerwień, ciemny fiolet, róż pompejański, zieleń, biel Jezus ukazany został frontalnie, okryty jedynie czerwonym płaszczem. Na Jego stopach i dłoniach widać ślady gwoździ. Za postaciami widać zatokę i nieco wzburzone lustro wody. Na skraju kompozycji, po prawej stronie widoczny fragment wyciągniętej na brzeg łodzi. Na dalszym planie, po lewej stronie widać wzgórze, kilka smukłych drzew o pierzastych koronach, a po prawej zabudowania miejskie, także monumentalne budowle o klasycystycznym charakterze. Na horyzoncie łagodnie zarysowane pasmo górskie. Powyżej błękitne niebo z jasnymi obłokami.

Wokół sceny strop pokryty jest malowanymi kasetonami, wypełnionymi na zmianę stylizowanymi, zgeometryzowanymi rozetkami o uproszczonym charakterze, o czterech wydłużonych płatkach, i zgeometryzowanym motywem krzyża greckiego. Tło jest na przemian jasne i nieco ciemniejsze.

Prezbiterium

Centralnym elementem stropu nad prezbiterium jest scena „Przemienienia Pańskiego” ujęta w ramę zamkniętą u dołu i u góry wklęsło-wypukłym łukiem, o prostych bokach. Iluzjonistyczne, profilowane listwy ujęte są na osiach stylizowanym, szerokim liściem akantu, jak zwornikiem, którego przedłużeniem jest rozbudowany, roślinny ornament na zewnątrz ramy, zwijający się w woluty i zakończony kampanulami. Ornament ten malowany jest w taki sposób, że ma się wrażenie, że jest ażurowy.

Kompozycja sceny „Przemienienia Pańskiego” nawiązuje do obrazu Rafaela Santi, a dokładniej do jego górnej części, znajdującego się w Pinakotece Watykańskiej. W dolnej części sceny z Nowego Żmigrodu, na pierwszym planie ukazany został wypłaszczony szczyt góry Tabor, na którym przedstawieni zostali trzej Apostołowie: śś. Jakub Starszy, Piotr i Jan Ewangelista, w poruszonych pozach. Po lewej św. Jakub kuli się do ziemi. Ubrany jest w czerwonawą szatę i niebieski płaszcz. W centrum widać św. Piotra, który podnosi się z ziemi na lewej ręce, prawą zasłaniając oczy, patrząc w górę. Ma na sobie niebieską szatę i ugrowy płaszcz. Po prawej siedzi św. Jan, jedną ręką trzymając się za głowę, a druga wyciągniętą ma w bok. Ubrany jest w zieloną szatę i czerwony płaszcz. Przerażeni, stali się świadkami sceny nad ich głowami, gdzie Jezus w jasnych szatach, z wyciągniętymi w górę rękami, otoczony świetlistą i promienistą glorią, wznosi się na tle nieba, w towarzystwie Mojżesza i Eliasza, zwróconych ku Synowi Bożemu. Mojżesz ukazany został po prawej, trzymając tablice Dekalogu, ubrany w ugrową szatę i oliwkowozielony płaszcz. Po lewej stronie unosi się Eliasza, przyciskając do piersi księgę. Ma na sobie białą szatę, błękitny płaszcz i czerwoną tkaninę narzuconą na ramiona.

Dekoracja wokół przedstawienia figuralnego ma charakter roślinno-geometryczny. Stanowią ją cztery, analogiczne motywy, rozmieszczone symetrycznie wokół ramy. Każdy z motywów składa się z centralnego elementu przypominającego zgeometryzowane „pawie oko” zakończone czteropłatkowym kwiatem i trzema trójkątnymi promieniami. Od tego centralnego elementu odchodzą na boki geometryczne (kryształowe) formy, motywy przypominające zwinięte młode liście paproci, i wysunięte najbardziej na boki falujące, płomienne liście z para drobnych fantazyjnych kwiatków.

III. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Po oględzinach in situ stwierdzono, że polichromii na stropach nawy (najprawdopodobniej w roku 1965 podczas odnowienia wnętrza systemem gospodarczym) została przemalowana. Z pierwotnych części zostały tylko kompozycje figuralne i większe ornamenty. Reszta została pokryta jednorodnym kolorem biało-kremowym.

Całość mocno zakurzona i zabrudzona. Drewniane podłoże stropów osłabione, ale bez odkształceń. Widoczne pęknięcia wzdłużne na deskach oraz szczeliny na łączeniu desek. Płócienne taśmy na łączeniach desek poprzerywane. Miejscowo zauważa się lokalne

osypywanie się warstw technologicznych co spowodowane jest pracą drewnianego podłoża i samą ekspozycją.

Ogólnie stan zachowania polichromii należy określić jako dostateczny. Wpływ na to miały zarówno niekorzystne czynniki atmosferyczne jak i lata eksploatacji obiektu. W obecnym stanie właściwy odbiór estetyczny jest zaburzony.

PODŁOŻE – polichromii, które stanowią poziome belki drewniane, jest porażone miejscowo korozją biologiczną (drewnojady, mikroorganizmy, działanie wilgoci), obserwuje się spękania i rozszczelnienia na łączeniu drewnianego podłoża. Na łączeniu poszczególnych desek w obrębie kompozycji występują płóciennę taśmy.

GRUNT/ZAPRAWA - klejowo – kredowa, biała. Spoiwo zaprawy, wskutek niekorzystnych warunków klimatycznych w wielu miejscach utraciło właściwości wiążące. Degradacja zaprawy spowodowana podwyższoną wilgotnością (w wyniku wcześniejszych zalań spowodowanych nieszczelnością pokrycia dachowego) doprowadziła do lokalnych wypłukań zaprawy oraz powstania ubytków, odspojeń i rozlanych zacieków.

WARSTWA MALARSKA (technika tłustej temperry, kredowa) – zachowana dostatecznie, silnie zabrudzona z widocznymi przebarwieniami i zabieleniami. Obserwuje się na zacieki spowodowane w przeszłości przez nieszczelnie pokrycie dachowe. Część polichromii (obecnie stanowiąca tło dla dużych kompozycji) przemalowana jednolitym kolorem kremowo-białym. Natomiast eksponowana obecnie warstwa malarska w kompozycjach z przedstawieniami figuralnymi miejscowo przemalowana po formie.

IV. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

A. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Nadrzędnym celem podejmowanych prac konserwatorskich jest powstrzymanie procesów destrukcyjnych i podniesienie walorów estetycznych co jest istotne w przypadku czynnego obiektu sakralnego.

Proponuje się wykonanie pełnej konserwacji technicznej i konserwacji estetycznej całości stropu w nawie i prezbiterium. Konserwacja polegałaby na odczyszczeniu z zabrudzeń powierzchniowych, usunięciu nawarstwień wtórnych, wykonaniu konsolidacji warstw technologicznych, retuszu miejsc przetarć i zacieków.

Zakłada się wykonanie prac konserwatorskich w zakresie techniczno - estetycznym obejmującym:

- usunięcie przyczyn zniszczeń powstałych przez lata użytkowania i ekspozycji
- usunięcie skutków zniszczeń w obrębie polichromii i drewnianego podłoża
- wzmocnienie warstwy malarskiej
- wykonanie retuszy i rekonstrukcji z ewentualną aranżacją na podstawie analogii do oryginału.

Podczas prac przy polichromii na stropie planuje się przebadać i ocenić stan zachowania i zasięg występowania polichromii na ścianach.

B. PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

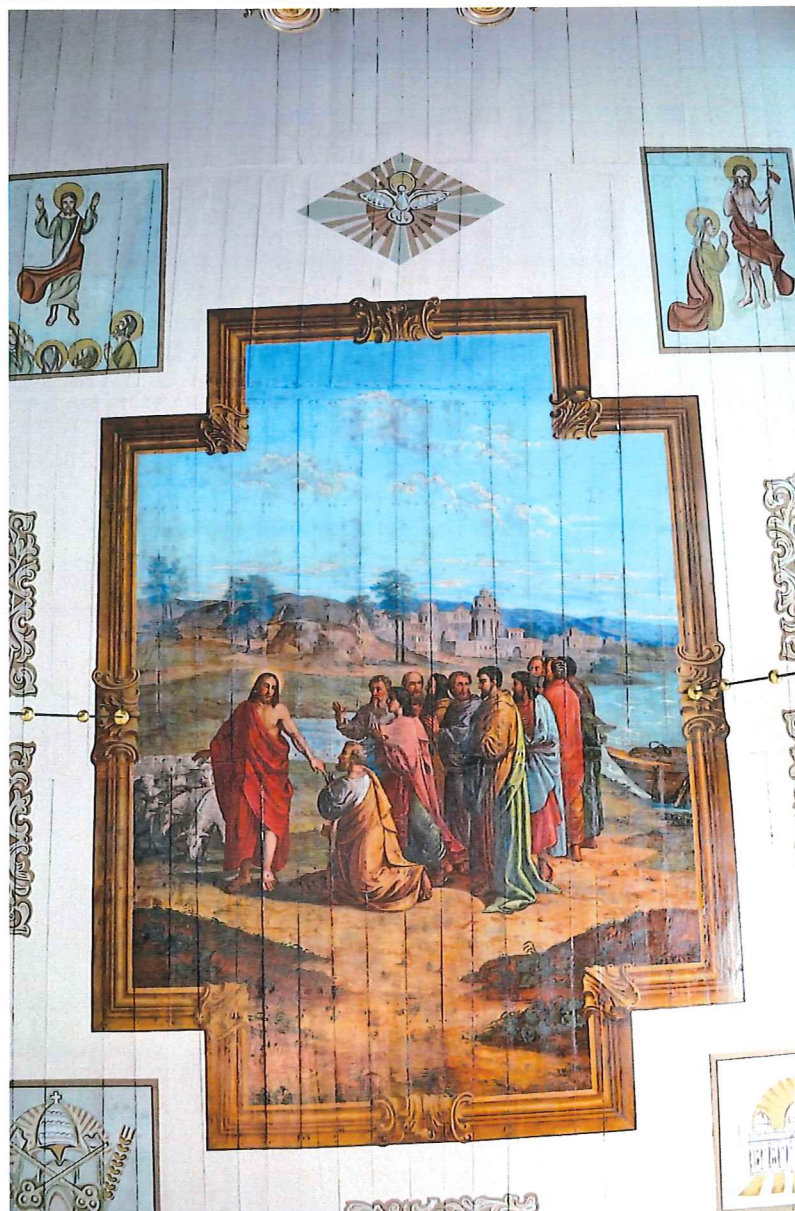
1. Wykonanie dokumentacji opisowej i fotograficznej faktycznego stanu zachowania.
2. Oczyszczenie powierzchni z kurzu i zanieczyszczeń luźno związanych z podłożem za pomocą odkurzacza i pędzli.
3. Usunięcie zmurszałych zapraw, ewentualnych zużytych taśm.
4. Prekonsolidacja warstwy malarskiej w partiach newralgicznych, najbardziej narażonych na uszkodzenia.
5. Usunięcie nawarstwień wtórnych chemicznie i mechanicznie na podstawie prób.
6. Podklejenie bibułą japońską newralgicznych miejsc warstwy malarskiej – przygotowanie do prac stolarskich.
7. Wykonanie zabiegu konsolidacji warstw technologicznych z podklejeniem pęcherzy; metodą iniekcji i wprowadzania pędzlem w kieszenie odspojeń (klej glutynowy króliczy z antyseptykiem Conservante 43 firmy Bresciani).
8. Wykonanie zabiegów profilaktycznych dezynfekcji i dezynsekcji. Wykonanie obu zabiegów jednocześnie w celu lepszego osiadania trucizny w strukturze drewna. Środek do dezynsekcji Xirein firmy Bresciani (Protektor), dezynfekcji – Lechinicida firmy Bresciani.
9. Utwardzenie lokalne struktury podłoża. Proponuje się użycie – Paraloidu B-72 w toluenie, ksylenie i acetonie. Zabieg wykonany poprzez powlekanie pędzlem oraz wstrzykiwanie roztworu w otwory po kołatku, ewentualnie w pomocnicze nawierty.

10. Uzupełnienie ubytków drewna przez flekowanie, szponowanie, kołkowanie, ewentualne wstawianie taszli, sklejenie pęknięć. Dobór drewna zgodnie z gatunkiem i parametrami oryginału.
11. Odoizolowanie skorodowanych gwoździ mocujących farbą antykorozyjną
12. Ewentualne przyklejenie odspojonych fragmentów płótna do podłoża (klej glutynowy zapuszczany w kieszenie odspojonych warstw metodą iniekcji).
13. Ewentualne naklejenie zdekatyzowane płócien, odpowiednio przyciętych kawałków na fleki i w miejscach ubytków oraz bądź sęków i na łączeniach desek (klej glutynowy).
14. Założenie zaprawy kredowo-klejowej (klej glutynowy + kreda + plastyfikator + antyseptyk) opracowanie powierzchni i jej zaizolowanie (werniks retuszerski firmy Maimeri).
15. Wykonanie punktowania scalającego i rekonstrukcji partii niewątpliwych do odczytania ewentualne położenie laserunków w miejscach przetarć warstwy malarskiej - pigment + żywica syntetyczna (paraloid B-72).
16. Sporządzenie dokumentacji konserwatorskiej powykonawczej.

OPRACOWANIE:

Konserwacja Dzieł Sztuki
dr Małgorzata Dawidiuk
Ostrów 541, 37-700 Przemyśl
tel. 512 263 921
REGON 030810342 NIP 539-113-48-58

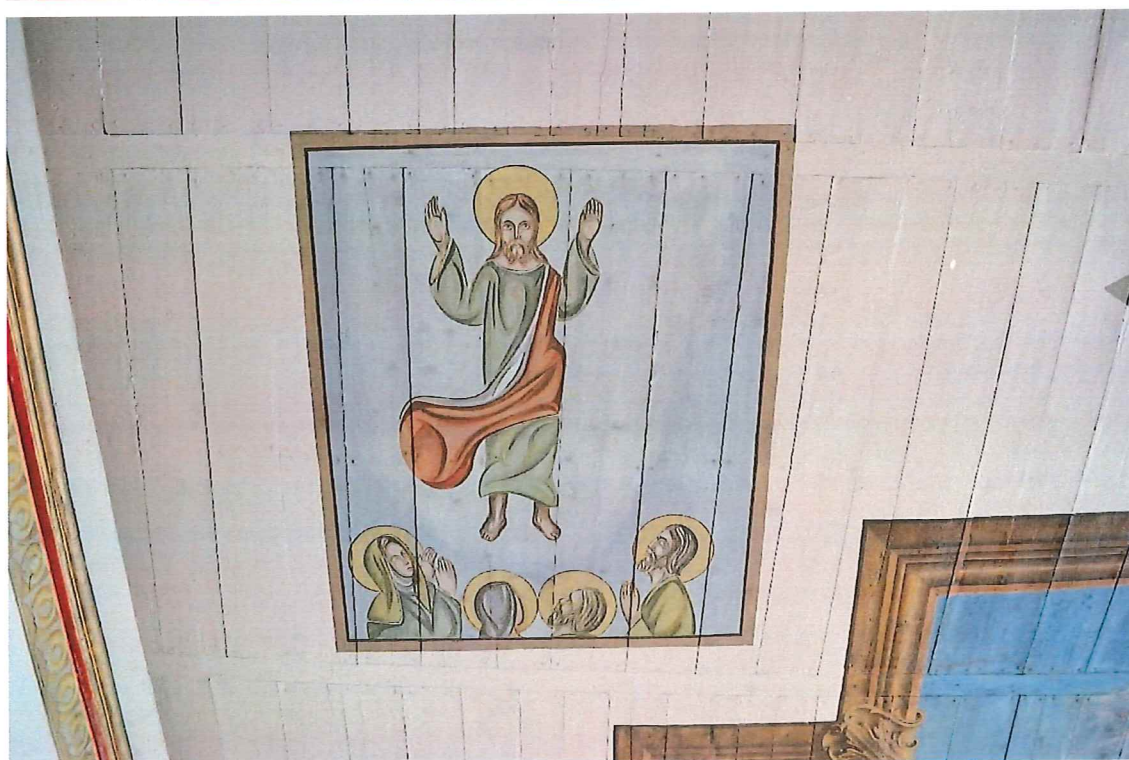
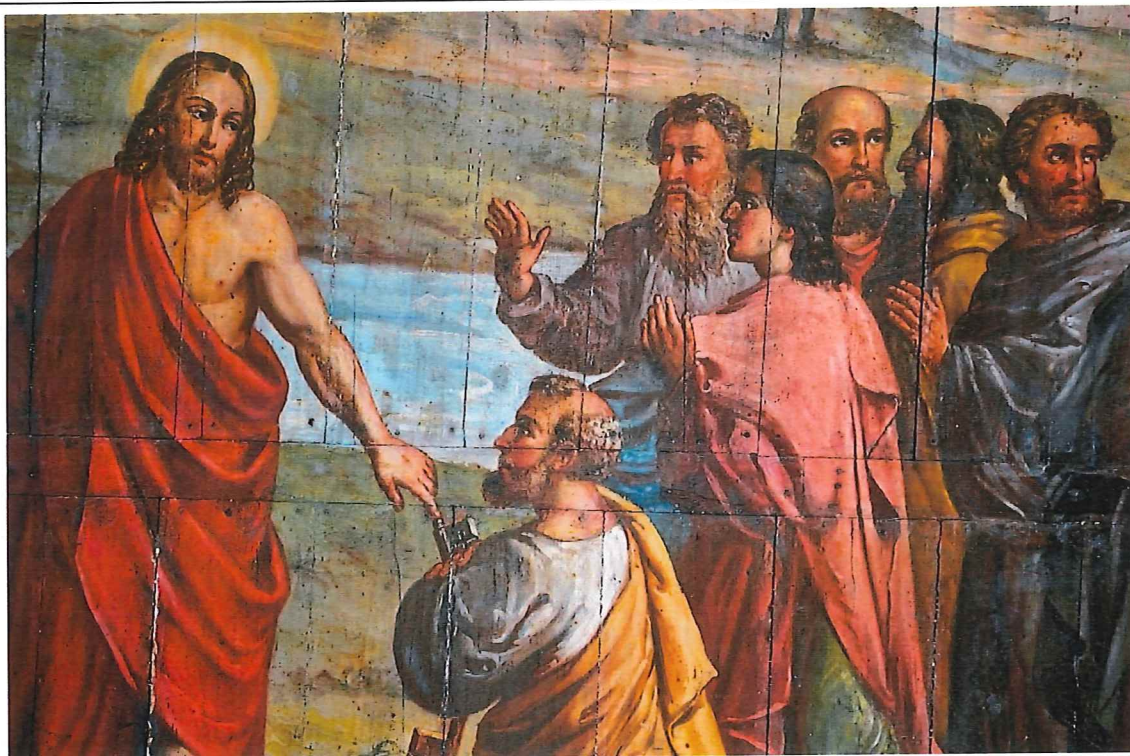
DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

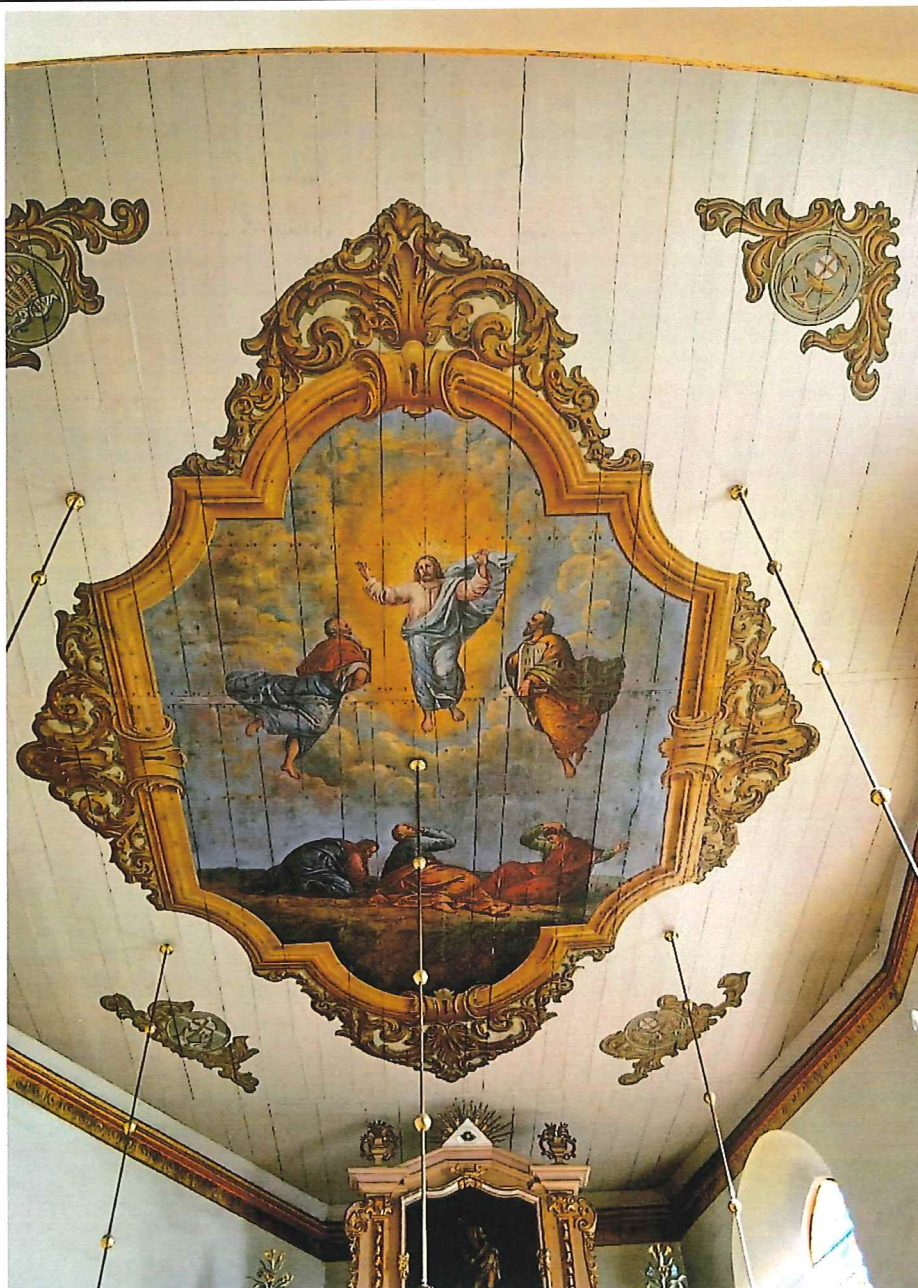
Fot.1 Polichromia na drewnianym stropie nawy z przedstawieniem sceny „Ukazanie się Jezusa uczniom w Galilei i powołania św. Piotra” – stan zachowania przed konserwacją.

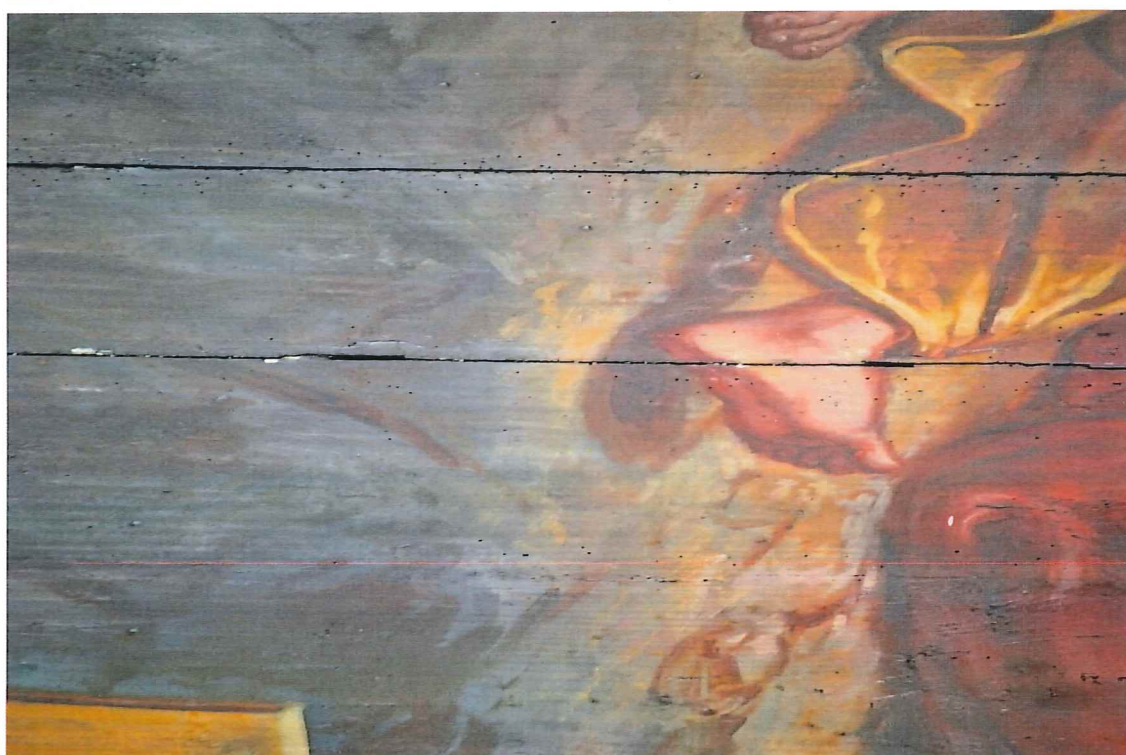
Fot.2 Fragment polichromii na drewnianym stropie nawy
widoczne zaplamienia, rozszczelnienia na łączeniu desek
oraz skorodowane gwoździe – stan zachowania przed
konserwacją.

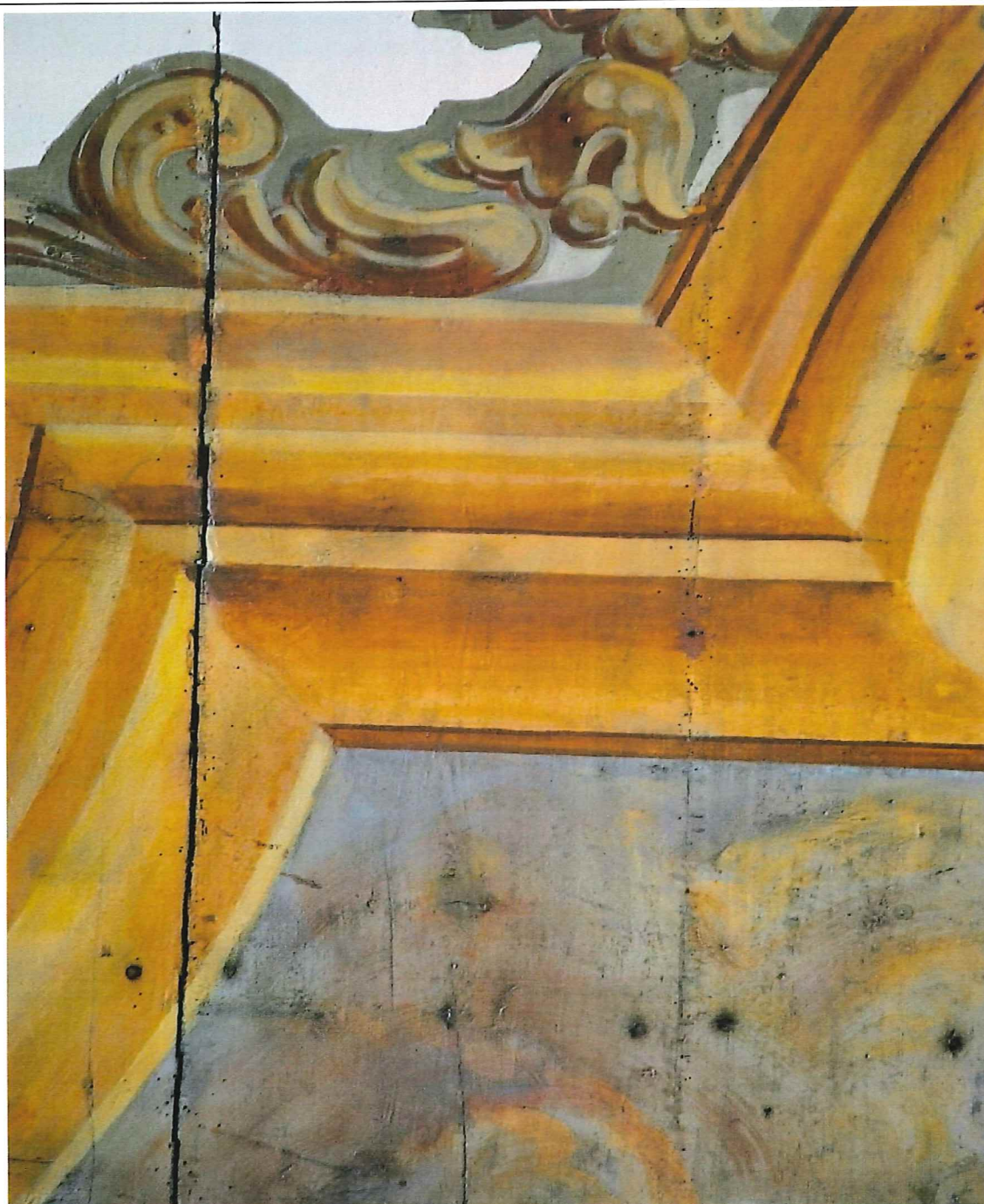
Fot.3 i 4 Fragmenty polichromii na drewnianym stropie nawy – stan zachowania przed konserwacją. Widoczne zabrudzenia i zaplamienia warstwy malarskiej oraz rozszczelnienia na łączeniu desek.

Fot.5 Polichromia na drewnianym stropie prezbiterium
z przedstawieniem sceny „Przemienienia Pańskiego” – stan
zachowania przed konserwacją.

Fot.6 i 7 Fragmenty polichromii ze stropu w prezbiterium z przedstawieniem sceny „Przemienienia Pańskiego” – stan zachowania przed konserwacją. Widoczne zabrudzenia powierzchniowe, zaplamienia warstwy malarskiej, skorodowane gwoździe i rozszczelnienia na łączeniu desek.

Fot.8 Fragment polichromii ze stropu w prezbiterium z przedstawieniem sceny „Przemienienia Pańskiego” – stan zachowania przed konserwacją. Widoczne zabrudzenia powierzchniowe, zaplamienia warstwy malarskiej, skorodowane gwoździe, rozszczelnienia na łączeniu desek oraz rozdarcia na płóciennych taśmach .

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA
ARCHIWALNA Z 1968 ROKU

